

Orgaan van de „Vereniging Vrienden van de Zaanse Schans”

Administratie: Zonnewijzerspad 8, Zaanse Schans

Redactie: Parkstraat 44, Zaandam

Verschijnt 3-maandelijks

SEPTEMBER 1977 No. 63

Vijftiende Jaarvergadering

Op maandag 24 oktober 1977 in „De Walvis” in de zaal „Het blauwe End”, aanvang 8 uur precies.

Willen onze leden dit weer als uitnodiging beschouwen?

Wilt u de datum alvast in uw agenda noteren?

1. Opening.
2. Notulen van de vergadering d.d. 2 november 1976.
3. Ingekomen stukken.
4. Jaarverslag van de secretaris.
5. Jaarverslag van de penningmeester.
6. Rapport kascommissie.
Benoeming van nieuwe commissie.
7. Bestuursverkiezing.
Aftredend zijn de heer B. Ijskes en Ads Bouman.
Verder voorstel tot verkiezing in twee bestaande vacatures n.l.
de heer K. Betlem Jr., Marktstraat 114, Wormerveer,
de heer G. Buys, Burg. Hartogstraat 15, Z.O. Beemster.
8. Voorstel tot uitbreiding van de doelstelling van onze vereniging, hetwelk Statutenwijziging met zich brengt.
PAUZE.
9. Lezing van de heer H. J. Roovers uit Zaandijk over „Bouwstijlen van houten huizen in de loop der tijden”.
(Met dia-vertoning).
10. Sluiting.

Verslag van de Stichting „De Zaanse Schans” Jaar 1976

1. INLEIDING

Het verslag over het jaar 1975 werd aangegrepen om de **geschiedenis** van 15 jaar stichting „de Zaanse Schans” te belichten.

Deze eerste 15 jaar, waarin het buurtschapje „de Zaanse Schans” werd wat het thans is, kunnen wel worden betiteld als „bouwperiode”.

Het jaar 1976 lijkt de afsluiting te vormen van deze periode, waarin het bouwen overheerste.

Een nieuwe fase — „exploitatieperiode” — is aangebroken. Daarom zal in dit verslag de blik niet alleen op 1976, maar ook iets meer op de **toekomst** worden gericht.

Met het oog op die komende „exploitatieperiode” lijkt het nuttig aandacht te besteden aan aspecten als: welke eisen stelt de exploitatie aan het beschikbare apparaat en het bestuur, wat zijn er voor exploitatiemogelijkheden c.q. wat zijn de gevolgen voor het onderhoud en het beheer etc. Na inleidende paragrafen over die aspecten zal vervolgens een toelichting worden gegeven op de verrichtingen in 1976

en zal van de financiële stand van zaken verslag worden gedaan.

2. KAN DE ZAAANSE SCHANS ALS AFGEBOUWD WORDEN BESCHOUWD?

Om verschillende redenen kan bovengestelde vraag bevestigend worden beantwoord.

In de eerste plaats kan dat, omdat de huidige stedenbouwkunde, meer dan in het verleden, rekening houdt met of beter nog, uitgaat van die monumenten van bouwkunst, die voor een goede stedenbouwkundige ontwikkeling en beleving wenselijk worden geacht en voor de sfeer van een wijk of buurt onmisbaar.

Dientengevolge zullen de thans nog in de streek aanwezige monumenten zoveel mogelijk ter plaatse gehandhaafd worden.

In de tweede plaats kan de Zaanse Schans — die onder andere werd opgericht om monumenten, die in de streek voor stadsuitbreidingen of kunstwerken moesten wijken,

samen te brengen en te preserven — ook echt als afgebouwd worden beschouwd.

Dit laatste kan worden gesteld sedert de bebouwing van deze buurt het afgelopen jaar een verantwoorde stedenbouwkundige afronding kreeg met de pakhuisen „Bezem” en „Kraai”.

In oostelijke richting kan nu niet meer worden gebouwd. Het vrije terrein tussen de westelijke en oostelijke bebouwing dient zoveel mogelijk als open gebied gehandhaafd te blijven om het Zaanse karakter van de buurt geen afbreuk te doen. Alleen het Zonnewijzerspad kan ooit in de toekomst nog iets verlengd en bebouwd worden, als het voor de ondergang behoeden van een monument elders, verplaatsing naar de Zaanse Schans beslist noodzakelijk maakt.

Overigens komen er in Zaanstad in de reconstructies/rehabilitaties van oude stadskernen/wijken hier en daar ook nog terreinen vrij, die zich lenen voor het ontvangen van een van elders te overplaatsen pand.

Hiervoor is zondig ook tegenover het restaurant „De hoop op de Swarte Walvis” nog een kavel voor één pand beschikbaar.

Bij de huidige stand van zaken — bouwkundig/stedenbouwkundig en financieel — heeft het bestuur van de stichting echter geen enkel plan meer om een monument naar de Zaanse Schans te verplaatsen.

Het enige bouwen dat thans nog kan worden voorzien, kan mogelijk plaats vinden bij de reconstructie van de entree van de Zaanse Schans bij de Kalverringdijk. Daar kan hooguit nog een zeer klein opstalletje geplaatst worden als onderkomen voor de brandspuit en schuur voor het Klokkemuseum c.a., maar dat bouwsel zal een aangepaste reconstructie van minimale omvang worden.

3. WELKE EISEN STELT EEN VERANTWOORDE EXPLOITATIE?

Voor een verantwoorde exploitatie zal enerzijds omgekeken moeten worden naar nieuwe c.q. belangrijker financiële bronnen van inkomsten, welke de exploitatie sluitend kunnen maken.

Bezuinigingen aan de uitgaven kant worden vooralsnog — zie later — niet mogelijk geacht.

Anderzijds zal de exploitatie erop gericht moeten zijn het buurtschapje in goede staat van onderhoud te laten blijven. In de allereerste plaats echter zal een apparaat gecreëerd moeten worden om in de Zaanse Schans het opvangen en begeleiden van de steeds groeiende stroom van bezoekers op de juiste wijze te regelen.

Alleen bij voldoende aandacht aan dat aspect zal een aantrekkelijke sfeer in ons Zaanse woonbuurtje veilig gesteld kunnen worden.

Reeds in een rapport van 1 juni 1970 deed de secretaris aan het bestuur terzake voorstellen.

De omstandigheden zijn sedertdien nog sterk gewijzigd en stellen thans zware eisen aan degenen die leiding moeten geven in de dagelijkse gang van zaken.

De secretaris heeft in een en ander aanleiding gezien om het bestuur mede te delen dat de nieuwe aspecten van de taak — voortvloeiende uit de dagelijkse leiding in de exploitatie-sfeer — hem te veel worden om met zijn functie van adjunct-directeur van de dienst Gemeentewerken Zaanstad te combineren.

Het bestuur heeft daarop aan enige bestuursleden, te weten

de heren Ofman, Veenis en Vis, gevraagd om tezamen met de secretaris te rapporteren over de noodzakelijk te treffen maatregelen ter vervulling van de vrijkomende functie van secretaris.

Mede op grond van een — tijdens de opening van pakhuisen „Kraai” en „Bezem” aan de voorzitter geboden — rapport van de secretaris kon de werkgroep vóór het eind van het verslagjaar rapport uitbrengen aan het Dagelijks bestuur.

Dit rapport kwam in het kort neer op de volgende maatregelen:

1. Voor de bestuurlijke aspecten van de taak, die door de secretaris werden vervuld, moet opnieuw een „secretaris” worden aangewezen.

Deze functionaris zal als secretaris van het Dagelijks en het Algemeen bestuur moeten optreden.

Hij zal bij voorkeur ambtenaar moeten zijn van de afdeling Onderwijs en Culturele Zaken van de secretarie van de gemeente Zaanstad of eventueel van de afdeling Juridische Zaken van de hoofdafdeling administratie van Gemeentewerken Zaanstad.

2. Alle taken, die niet strikt door de stichting zelf gedaan behoeven te worden, moeten worden uitbesteed, met andere woorden:

a. de souvenir-verkoop in pakhuis „de Bezem” dient verpacht te worden (is gebeurd)

b. de begeleiding van onderhoudswerken moet aan derden worden opgedragen. De dienst Gemeentewerken Zaanstad is op grond hiervan gevraagd en bereid gevonden om jaarlijks offerte te laten maken voor die onderhoudswerken welke zij in de Zaanse Schans aan panden, bruggen, straten enzovoorts noodzakelijk acht. Zij zal tevens de uitvoering begeleiden en controleren.

c. de heer J. G. Bührs, die jaren als werkmans in Algemene dienst in de Zaanse Schans zijn arbeid verrichtte, zal op voorspraak van het stichtingsbestuur zo mogelijk in dienst van de gemeente Zaanstad overgaan. Bij inpassing in de dienst Gemeentewerken is het beter mogelijk, zijn inzetbaarheid te regelen en te begeleiden.

d. de exploitatie van het nieuwe parkeerterrein, die veel zorg in het personele vlak meebrengt, wordt aan de gemeente Zaanstad overgedaan.

3. Voor het geven van dagelijkse leiding in zaken welke zich in de Zaanse Schans aandienen en niet kunnen worden opgevangen door onze vaste medewerkster voor halve dagen — mevr. J. Dijkman — zal een „manager” worden benoemd.

Na een aantal pogingen iemand met de vereiste capaciteiten voor deze deeltaak te interesseren is het bestuur er in geslaagd de heer J. Warmerdam — beheerder van het klokkemuseum, Kalverringdijk 3 — voor deze functie te interesseren.

Wanneer het jaar 1977 voor beide partijen bevredigend verloopt, worden definitieve afspraken gemaakt.

Het jaar 1977 zal in ieder geval op deze wijze benut kunnen worden om de diverse facetten van de wachtende taak te inventariseren naar soort en intensiteit van vereiste zorg.

Op bovenomschreven wijze lijken er mogelijkheden gecreëerd om op een betere wijze de exploitatie van de Zaanse Schans te begeleiden.

Bij het ter perse gaan van dit verslag heeft één en ander

De Toekomst van onze vereniging

Als je ruim vijftien jaar aan een doel hebt gewerkt en je komt tot de ontdekking, dat dit doel vrijwel bereikt is, dan kan je dat een gevoel geven van: „Wat nu?”. En dan komt als vanzelf de vraag op: „Zijn er niet meer belangrijke dingen in de Zaanstreek?” Moet er wat meer gedaan worden voor het Zaanse huis ter plaatse?

Het is over dit onderwerp, dat de heer van Leeuwen, voorzitter van „Zaans Schoon” sprak op onze laatstgehouden jaarvergadering. Hij zeide onder meer:

Met het Zaanse huis heeft zich tientallen jaren geleden een groep mensen bezig gehouden die zich uiteindelijk zelfs tot de Minister ging wenden om bescherming van een groep huizen, in casu De Gortershoek.

Later werd, omdat het noodzakelijk bleek, dit werk door middel van een rechtspersoon te doen, de Stichting Zaans Schoon in het leven geroepen. Als nevenverschijnsel bij zijn streven ontplooiden zich de activiteiten voor de Zaanse Schans, waarvoor op overheidsniveau werd opgericht de Stichting de Zaanse Schans.

Maar Zaans Schoon streefde een eigen doel na en ging verder met de verkrijging van onderdelen en met het kopen en restaureren van Zaanse huizen.

Het werk van Zaans Schoon dijde zelfs uit, zodat er een nieuwe stichting bij kwam n.l. de Stichting Frans Mars, die het beheer voert over Zaanse panden en die de verwerving en de restauratie bevordert.

Daardoor kreeg de Stichting Zaans schoon gelegenheid om zijn belangstellingsgebied uit te breiden en b.v. de gehele

planologie van de Zaanstreek te bestuderen en hierover met de overheid van gedachten te wisselen. In het kader daarvan vormde zich zelfs een aparte werkgroep.

Al spoedig bleek, dat deze werkgroep een veel grotere achterban nodig heeft, ook al om alle mensen wie de achteruitgang van sommige panden ter harte gaat, bij elkaar te brengen en te activeren.

In de kringen van Zaans Schoon dacht men zelfs aan de verenigingsvorm. En toen is bij hen de vraag opgekomen of het dan wel dienstig was om naast drie stichtingen ook nog twee verenigingen te hebben.

Dit alles heeft een onderwerp van gesprek uitgemaakt op onze bestuursvergadering van 24 mei j.l. en het bestuur kon met deze gedachtengang geheel meegaan.

Wie ons orgaan van de laatste jaren goed las, heeft al kunnen constateren, dat wij al regelmatig belangstelling hadden voor het Zaanse huis in het algemeen. Vandaar, dat de vraag als vanzelf ook bij ons opkwam: „Waarom niet één vereniging, die èn de Zaanse Schans èn het Zaanse huis, zoals het in de gehele Zaanstreek voorkomt, in zijn activiteiten betreft?”

Dat betekent een grote wijziging in onze gedachtengang en dan zonder dat de financiële steun aan de Stichting Zaanse Schans in het gedrang zou komen.

Als er iets in die richting gebeurt, is een Statutenwijziging van onze vereniging noodzakelijk. Het is daarover, dat wij op onze jaarvergadering indringend met onze leden willen spreken.

---

nog niet ten volle zijn beslag gekregen, maar al wel de instemming van het Algemeen bestuur.

4. WAT ZIJN NU DE

TOEKOMSTVERWACHTINGEN?

Met het pakhuiscomplex „Bezem” en „Kraai” kreeg de Zaanse Schans — zoals reeds eerder werd gesteld — haar stedenbouwkundige afronding. Maar dit pakhuiscomplex heeft een verder reikende betekenis voor de Zaanse Schans dan alleen een stedenbouwkundige afronding.

Reeds enige maanden vóór de officiële ingebruikstelling door burgemeester R. Laan jr. op 17 september 1976 waren diverse onderdelen van dit complex voor het publiek opengesteld.

Dientengevolge kon reeds in het verslagjaar een globale indruk van de exploitatiemogelijkheden ontstaan.

De omzet in het tweede restaurant van de Zaanse Schans, gevestigd in „de Kraai”, blijkt nu al reeds uitzicht te bieden op omzetcijfers, welke het dubbele zijn van de destijds als maximale ramingen gekozen uitgangspunten.

Ook de exploitatie van de winkel van Wastora verloopt voor huurster en verhuurster tot tevredenheid.

De resultaten van een proefexploitatie van een souvenirwinkel in pakhuis „de Kraai” waren leerzaam voor de bepaling van uitgangspunten voor een dergelijke verkoop in het later gereedgekomen winkeltje in pakhuis „de Bezem”.

De belangrijkste conclusies waren dat de omzetcijfers en winstmarges interessant zijn, maar de zorg voor een voldoende bemanning van een dergelijk verkooppunt is niet te onderschatten.

Dientengevolge werd dan ook verpachting van deze souvenirverkoop aanbevolen. De mogelijkheden van de daarvoor te vragen prijs waren benaderd.

Een andere leerzame, maar teleurstellende ervaring was, dat in de periode van verkoop vanuit een niet afsluitbare winkel, met te weinig toezichhoudend personeel en geen begeleiding daarvan, zoveel materiaal werd gestolen, dat de waarde van de vermiste goederen het winstcijfer met eenzelfde bedrag overtrof.

Met andere woorden voor duizenden guldens werd gestolen! Deze zwarte bladzijde uit onze ervaringen wordt in de jaarcijfers iets meer gedetailleerd.

Eén en andere onderstreept hetgeen ook al in het vorige hoofdstuk werd gesteld — de exploitatiefase vraagt een straffe begeleiding met voldoende capabel personeel om tijdig die maatregelen te nemen die nodig zijn, terwijl aan derden moet worden overgelaten wat niet strikt door de stichting zelf ter hand moet worden genomen.

Uitgaande van de wijze waarop de exploitatie-cijfers van de „Kraai” en „Bezem” zich aandienen, kan worden gesteld, dat het complex van pakhuis nabij het nieuwe parkeerterrein met inbegrip van pakhuis „Lelie” in staat geacht moeten worden om grote stromen bezoekers te binden aan deze entree van de Zaanse Schans.

Hierdoor zal het overige (woon-)gedeelte in het seizoen voor de ergste drukte gespaard kunnen blijven.

Het zal dan tevens mogelijk en nodig zijn om bij die eerste opvang van bezoekers naast een verantwoorde voorlichting over de bedoelingen van de Zaanse Schans in pakhuis „Lelie”, ook aan de commercie meer aandacht te geven.

Uiteraard is dat laatste alleen te verantwoorden voorzover met één en ander de financiële mogelijkheden tot instandhouding van de Zaanse Schans in haar geheel zijn gebaat.

De uitkomsten van de onderhouds-begroting voor het jaar 1977, leren namelijk dat het onderhoud ten behoeve van de instandhouding — dankzij de steeds stijgende loonkosten — een zodanig beslag leggen op het voor onder-

houdskosten bestemde deel van de huren, dat dat deel verre van toereikend lijkt te worden.

Aangezien er ook een aanmerkelijk financieringstekort is, hetwelk een enorme rente-claim legt, zal het bestuur zich niet moeten schamen om van hen die belangstelling voor ons werk hebben op enigerlei wijze een bijdrage te vorderen, welke de instandhouding op verantwoorde wijze mogelijk maakt.

Het zoeken van de daarvoor geëigende — en beslist latent aanwezige — wegen is een intrigerende taak voor hen, die in de naaste toekomst in het bestuur of als medewerker bij het werk van de Zaanse Schans zijn betrokken.

GOED JAARS ENDJES

Voorheen bouwde men als men een goed jaar in zaken had, weer een eind aan de (houten) woning. Zulk een verlengstuk noemde men een Goed Jaars End.

BRANDWEERHUISJE

Er zal toch nog worden gebouwd in de Zaanse Schans en wel aan een onderkomen voor de brandspuit. Reeds lang had de speciale Brandweer van de Zaanse Schans dringend behoefte aan een goed onderkomen. Thans heeft het bestuur van de Stichting een brandweershuisje laten ontwerpen, dat in stijl zal worden opgetrokken. Vanzelfsprekend geheel van hout.

Het zal een plaats krijgen in de nabijheid van het uurwerken-museum, dat er ook nog een bergplaatsje aan overhoudt.

Als bijzonderheid kan worden vermeld, dat de brandweer sinds vorig jaar beschikt over een geheel nieuwe spuit met een Rotar 2 cyl. 2-takt motor; vermogen: 1000 L. per minuut.

De spuit, die op een onderstel is gemonteerd, kan ook draagbaar gemaakt worden, waardoor alle kritieke punten bereikbaar zijn.

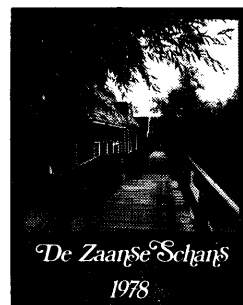
RESTAURATIE PAND LAGEDIJK 52-54, KOOG A.D. ZAAAN

Het pand Lagedijk 52-54, dat 9 december vorig jaar door een fel uitslaande brand voor een groot deel werd verwoest, zal door de vereniging „Hendrik de Keyser”, die eigenaar is, worden gerestaureerd.

De plannen voor die restauratie hebben enige verandering ondergaan, doordat men bij de voorbereiding ervan enkele nieuwe ontdekkingen deed. Het zijn n.l. oorspronkelijk twee panden geweest, die loodrecht op de weg stonden. Later is het geheel zó verbouwd, dat het huis de bekende vorm kreeg, dus evenwijdig aan de weg.

Er zal dus vermoedelijk wel iets veranderen. Dit alles, en de financiële zijde heeft veroorzaakt dat met de restauratie nog niet is begonnen. Maar er zijn nu plannen voor een snellere aanpak.

BERICHTEN

Kalenders 1978

U kent de fraaie kalender in kleurendruk van de Zaanse Schans van 1977. De nieuwe van 1978, nog mooier, is nu al verkrijgbaar. Prijs met envelop f 12,50, franco per post f 15,25.

Om naar familie in het buitenland te sturen!

Boekje Bakkerij Museum

Zag U het Bakkerij Museum reeds aan het Zeilenmakerspad? Dan zult U ongetwijfeld het boekje dat de historie van het huis Hazepad 11 Zaandijk bevat willen bezitten. Die historie begint in 1658. Dus wel de moeite waard! De prijs f 2,— per post f 2,80. Ook verkrijgbaar bij de boekhandel.

Alle hierboven genoemde uitgaven te bestellen bij:

B. IJskes, Zonnewijzerspad 6, Zaanse Schans (postgiro 626379). Ook af te halen aan dit adres, benevens op Parkstraat 44.

Complete uitgave van Anno 1961

Er zijn nu nog slechts 10 volledige exemplaren verkrijgbaar van Anno 1961. De prijs is f 40,— plus f 5,— voor porto. Het betreft 62 nummers, vervat in twee opbergmappen van handgeschept bord. Uitsluitend verkrijgbaar bij B. IJskes, Zonnewijzerspad 6, Zaanse Schans.

Vereniging „Vrienden van de Zaanse Schans”

Goedgekeurd bij K.B. van 16 augustus 1967

Secr.: R. de Hoog, Zonnewijzerspad 8, Zaandam

Penningmeester: J. Benjamin, T. Slagterstraat 1, Westzaan

Postgiro 742899 ten name van:

Penningm. Ver. Vrienden v. d. Zaanse Schans, Westzaan.

